

A Múzeumi Szalon lévai bemutatkozásán Újváry Lászlóval beszélgetett Miklósi Péter

Újváry László idén töltötte be a hetvenötödik életévét. A Múzeumi Szalon lévai

bemutatkozásán Újváry Lászlóval beszélgetett Miklósi Péter

Újváry László idén töltötte be a hetvenötödik életévét. Ennek kapcsán nem kis szarkazmussal megjegyezte – utalva a rendezvény címére –, azt nem tudja szalonképes-e, de hogy múzeumi darab lesz nemsokára, az biztos.

Miklósi Péter időrendben faggatta Újváryt, aki visszaemlékezett szüleire, hívő református édesanyjára és világjobb gondolkodású katolikus édesapjára, az apácazárdára, ahova óvodába járt, az első elemire, amelyet a zsidó iskolában végezett, mert apja azt akarta, fia a város legjobb iskolájába járjon, a katolikus iskolára, amelynek második osztálytól volt a tanulója, miközben édesanyjával minden vasárnap megjelent a református istentiszteleten. 1938-cal kapcsolatban arra emlékezett vissza, hogy kapott egy kis papírzászlót a bevonuló magyar katonáktól, amit mindaddig boldogan lengetett, amíg egy asszony el nem kérte tőle. „A nő eltűnt a zászlóval, és a mai napig nem adta vissza. Ez rettenetes élmény volt.”

A háború utáni évekről szólva Újváry elmondta, hogy azoknak, akik tovább szerettek volna tanulni, el kellett végezniük egy hathetes szlovák nyelvi kurzust. Mivel azonban az ő édesapja a magyar királyi rendőrség alkalmazásában állt – „altiszt volt, vagyis szolga, csak a port törölgette és leveleket kézbesített” –, nem vehetett nyelvleckéket, s így nem tanulhatott tovább.

Húszévesen azonban már ennek ellenére is tanítóskodott, '53-ban pedig iskolaigazgató lett Garamszentgyörgyön. „Az előző iskolaigazgatónak, aki párttag volt, nem hitték el az elvtársak, hogy csak azért kántorkodik, hogy jelenthesse, kik azok a tanárok, akik templomba járnak.” Akkoriban hívták színésznek is Komáromba, de „a család győzött” – mondta Újváry László, s hozzátette: „abban az időben én voltam a legfiatalabb iskolaigazgató a kerületben, aztán meg én lettem a járás legidősebb igazgatója”. Szerinte az ötvenes évek falusi magyar tanítói misszionárius életet éltek, elhivatottnak érezték magukat, szerették volna felrázni az embereket, kultúrát adni nekik. „Ezért hát ma sem szégyellem, hogy beléptem a pártba. Sok alja népség volt ott, de hittem abban, hogy a rendes emberek tehetnek valamit” – szögezte le.

Miklósi Péter egy kulcsmondatra kérdezett rá, amely meghatározta vendége sorsának alakulását. Amikor a Csemadok egyik 1968-as területi választmányi ülésén felvetődött, hogy magyar emberek, sőt tanárok is szlovák iskolába íratják a gyerekeiket, Újváry megjegyezte: „Ha az én iskolám egyik tanítója szlovák iskolába íratná a gyerekét, azt mondanám neki: ha annyira nem bízol magadban, hogy a saját gyerekedet nem mered tanítani, mást se taníts”. Ez a mondat jegyzőkönyvbe került, de lényegesen leegyszerűsítve: „Újváry azt mondta, azt a tanárt, aki szlovák iskolába íratja a gyerekét, kirúgná”. Később, az úgynevezett átigazolásoknál előkerültek ezek a jegyzőkönyvek, és mivel Újváry nem volt hajlandó visszavonni ezt a mondatát, megfosztották párttagságától, igazgatói székétől, később pedig tanári állásától is, úgyhogy a kórház sofőrjeként kereste a kenyerét. „Akkor húsz éve voltam már pedagógus, megszerettem a szakmámat, szívvel-lélekkel tanítottam, tanévkezdéskor rettenetes érzés volt az autóból látni a sok vidám gyereket” – emlékezett a nyugdíjas pedagógus. Később nagy utánjárással, sőt protekcióval sikerült elérnie, hogy benzinkutas lehessen.

Az est vendége volt Kabáth Gabriella, a szlovákiai magyar amatőr színjátszó mozgalom meghatározó személyisége is, aki Újváryhoz hasonlóan többszöri hívás ellenére sem lett profi színész. Kabáth Gabriella régi sikerét, Gorkij Vassza Zseleznovájának címszerepét elevenítette föl partnerével, Józsa Józseffel.

A nyolcvanas évekre visszaemlékezve a „lévai négyes fogat” is szóba került, amelynek Újváry mellett Dolník Erzsébet, Csáky Pál és a lassan tíz éve elhunyt Zoller Mihály voltak a tagjai.

Írta: Új Szó

2005. november 19. szombat - Módosítás: 2005. november 19. szombat

„'89-ben megegyeztünk, hogy Erzsébet az Együttélésbe lép be, Csáky lesz a kereszténydemokrata, Zoller Misi meg a liberális. Nekem mindenki azt mondta, te nem vagy politikus alkat, így hát a Csemadokban maradtam.” Miklósi Péter Zoller Mihály kapcsán megjegyezte, ha ő élne, még hangsúlyosabb lenne Léva szerepe a felvidéki magyar történetekben. Újváry hozzátette: „és a város magyarsága között sem lenne széthúzás”.

Újváry László szót ejtett még az esten egy másik szenvedélyéről, a méhekről, arról, hogy csak a fájó dolgok dokumentumait őrzi meg – és sok más egyébről. Miklósi Péter zárómondata szerint: „ennyi volt egy és háromnegyed órában, majd' hatvan ember előtt a Múzeumi Szalon Léván”.

FORGÁCS MIKLÓS